

'rínxol' (no pel *rull* de la fusta, és clar, i justament aquí no existeix la variant), forma ultracorrecta que acabà per ser rebutjada pertot, però que ha quedat a les Illes, i en la qual queia aquell frare trescentista de Cuijà; potser, o almenys en ross, hi ajudaria la influència del mot ll. vg REBURSUS/REBURRUS (> fr *rebours*) i els seus descendents franco-occitans medievals, que justament es deia dels cabells i pèls que anaven a repèl o a la inversa. Si algú pensés que aquella etim. pop. *re + ull* aplicable al substantiu 'rínxol' no ho era gaire a l'adj. 'rullat, arrissat', jo observaria que justament això ens pot explicar aquella estranya singularitat de l'adj. invariable *ones reülls*, i *perruca reull* que ens ha xocat més amunt. La forma *reull* al principi no s'usà més que en la categoria de substantiu, i la seva extensió a la categoria adjectiva deu ser tan recent que ni tan sols se li ha arribat a crear una forma de terminació femenina — no deu fer gaire, en efecte, que, a còpia de pronunciar descuidadament *perruca en reull* o *perruca a reull*, en forma contracta *perruca reull*, això ha quedat també amb valor adjectiu.

Rullar [c. 1500, *AlcM*], *rullat* adj. [OPou, supra, Lacav, «ben *rullat* lo monyo» en el R. de Vallfogona, *DAG*], com a terme culinari: «po(l)ls en cassola --- perbullos --- puys van al forn, e quant són *rullats* de la una part, gire ls de l'altra» 'rossos, torrats', *L. de StSoví* (NCl cxv), 154, § 132, n. 4; de nou. § 136, n. 6 i § 199.

Rullet, *rullo* (veg supra) *Rullador* [«*rullador*, instrument de *rullar* los cabells *calamystrum*», *DTO* 1647] *Rullament* *Rullot* men *Rull* té també el significat de 'pinyola, pasta d'oliva mòlta' (Balaguer, pall i ribag, *DAG*, § 2, *AlcM*, § 2), explicable perquè és sobretot l'embolcall o pela de l'oliva la que no es torna oli (cf. cast. *orujo* 'pinyola' < *vorujo* VOLUCLUM); *rullol* id. a Àger (*DAG*) i Poble de Segur (BCEC ix, 70), *rullol* segons Belv. *Rullar* a Benasc «mpedrar, adoquinar» («yei que *rullar* istes carreres», Ferraz, 95) *Arrullar* val a Valldigna 'enrotllar' com a operació d'indústria casolana a Simat «fan llata d'espant amb l'ullol del margalló, en cinc malles, *arrullant-lo*» (1962), i ja apareix a fi S. xv: *arrullar-se* 'tenir-se miraments, tenir escrúpols' en el *Somni de Joan Joan*, v. 626, ross 'aplegar, ajuntar'. «és pas un vilatge, són que quatre cases *arrullades*» StCebrià Ross (1960).

Rutlla i *rotllar* constitueixen un duplicat de *rull/rullar* i *rotllo* i *rodolar*, dels quals no és fàcil de desentriar històricament. En l'aspecte genètic és clar que han de resultar d'un compromís o barreja entre *rull/rullar* i *rotllo/rodolar*. Pot ser casual el fet que de *rutlla* tinguem documentació antiga i no del verb, car havent hi *-ill-* i no obstant *ú*, això no pot ser en tot cas un prolongament del ll. *rōrŭla* (passant per **rōcla*) segons fonètica rigorosament hereditària (tindríem *ruyla* i després *ruya*) *Rutlla* es documenta com a nom d'una rotllana llançada en un cert joc d'habilitat «joch de pilota, de *rutlla* y de birles», doc. de Sòller a 1565, «tirar a la *rutlla* en lo camí general --- lo dit joc de la *rutlla*» 1476 (*AlcM*, *DAG*), «no sia ningú qui gos jugar a daus ni a cartes ni a ningun altre

joc, sinó a joc de balesta e de *rulas* e pilota» Capellades, c. 1504 (*BABL* ni, 43), cf. fr. mj. (*jeu de la rutlle* en dos docs. (a1377 i 1417) que Carpenter (Du C.) defineix «ludi genus, globarum nempes»; «unes *rutllas* de fusta o bronzo que's diuen politijas», o «una *rutlla* de suro», s'usaven en l'artilleria barcelonina el 1640, segons el tractat de Fc Barra (9, 20); «rodeta, poseta o test rodó per jugar a la teia» a la «Muntanya» catalana *DAG*.

D'altra banda *rutllar* apareix en el *DTO* de 1647 si bé aquí amb el sentit d'arrissar els cabells (també Belv., Lab.), *rutllar-se* «entortolligar-se» Lab 1840; «los dos arcs de ses celles fins y hermosos / l'una --- l'cabell de seda que rosseja / com la claror primera del matí, / s'escampa, 's *rutlla*, s'esbadia, oneja, / riu que trena ses ones ab or fi», *Can* III, 5c; no figurava encara en el *DOrt* però se l'hi anotà EdFontserre en el seu exemplar; «l'onada ressonant de l'himne --- En el remolí de la plaça s'anaven formant clapes desertes, com en la platja tempestejada quan les aigües reculen entre l'onada que ha romput, i la que *rutlla* i s'abraona acostant-se al trencall, el destí --- la seva martellada en el revolt de la cançó *S; he de ser esclau preferexo morir*»; «L'aigua morta de l'Albufera / estén vora l'Horta riallera / el seu llençol enyoradis; prò més enllà, tempestejada, / *rutlla* del mar l'aigua salada / i trenca l'ona el blanc somris», Coromines (*Joan Apòstol* III, 61; *Elegia de València*, 19e = O C, 531, 1398).

Avui l'ús barceloní l'aplica a les rodes dels carruatges i d'aquí figuradament en el sentit de 'funcionar qualsevol cosa, anar endavant com cal'; en frase familiar: «potser tot *rutllaria* millor si us vestíssiu», Espriu (*Ariadna al Laberint*, 1950, 110). També a les nostres muntanyes es pot sentir, però, com a equivalent de 'rodolar'. el meu guia del Montsec m'advertia. «no, que hi ha pedres que *rūllen*» Alòs de Balaguer (1956) + *Rutlladis*: «Res no els distreu del seu realisme autodidàctic: l'arbre, la massa muntanyosa, l'ona *rutlladissa*, la costa, el núvol en floca, i aquella noia, o aquell color, i aquella llum diferent, que tenen les coses abans i després d'una *ullada* de sol, l'atrauen ---», Coromines (*El Vuitcents català* VIII, p. 55). *Rutlleta* **Rutllars* és invenció inexistente del Salvat.

MOTS MIG-SAVIS. *Ròtol* ant. 'document de paper enrotllat', espt. el paper més o menys rotllat que sobte posaven a una mercaderia (1313-S. xvi) «*ròtols* del quintal d'Oristany ---», 1342 (*InuLC*); «és stat publicat e creat en papa --- lo olim Cardenal de Columpnes --- plàcia-us, senyor d'espexar axí los *ròtols* com vostres profits e altres coses ---» en doc. p. p. Ant de Bofarull, datable de 1417, any de l'elecció de Martí V (*DAG*, que en cita encara un de poc després p. p. ell mateix, un passatge de Roís de Corella i una tarifa de 1534). Usat per comptar els rotllos de mercaderia despatxats: «60 ròtols d'alum en rocha blanc» a. 1400 (Rubio Vela, *Epist. Val*, 58.12).

De *ròtol* es va derivar el verb que primer fou l'antic *rotolar* i tot seguit dissimilat en *retolar* («diferents calaixos quiscun d'ells *retulat* del que en dit calaix hi ha», Magí Canyelles (c. 1680), «item, plech de